

■ Pietarsaaren lukio-
laisten vierailijaryhmä
kuuntelee Kaj Sand-
strömin selostusta
Vaasan talvisodan ai-
kaisista pommituk-
sista

Vaasan Sotaveteraanimuseo – 20 vuotta veteraaniperinteen vaalimista

Vuonna 1981 perustettu Österbottens Försvarsgille – Pohjanmaan Maanpuolustuskilta rf on alueellinen kilta, jonka toimialueeksi on määritelty Kristiinankaupungista Pietarsaaren ulottuva entisen Vaasan Sotilaspiirin alue, siis käytännössä nykyinen Pohjanmaan maakunta.

■ KUVAT JA TEKSTI: ILKKA VIRTANEN
ÖSTERBOTTENS FÖRSVARSGILLE –
POHJANMAAN MAANPUOLUSTUSKILTA

Toiminta painottuu Vaasan kaupunkiin ja lähikuntiin. Kilta on avoin kaikille maanpuolustustahtoisille isänmaanystäville, niin miehille kuin naisillekin. Isänmaallisten arvojen korostaminen, yleisen maanpuolustushengen ylläpitäminen ja kohottaminen sekä erityisesti veteraanien perinnön vaaliminen ja siirtäminen uusille sukupolville ovat killan keskeisiä tavoitteita ja toimintamuotoja. Killan alkuvuosina tehtäväkuvaan kuu-

lui myös maanpuolustukseen liittyvä koulutustoiminta, mutta MPK:n aloitettua toimintansa systemaattinen koulutustyö jäi vähitellen pois ohjelmasta. Kilta suuntasi toimintaansa osin uudelleen niin, että painopistealueeksi tulivat maanpuolustukseen liittyvä perinnetyö, perinteiden vaaliminen ja niihin liittyvän tietoisuuden välittäminen uusille sukupolville. Tammisunnuntaina 1999 avattu Krigsveteranmuseét i Vasa – Vaasan Sotaveteraanimuseo on killan perinnetyön tärkein työkalu.

■ Museon Nalle-korsun sisustus on koottu aidoista sodankäyneistä esineistä.

Vaasan Sotaveteraanimuseo – veteraanien itsensä aikaansaannos

Vaasan Sotaveteraanimuseon aikaansaaminen oli monien osapuolten monivuotisen ja pitkäjänteisen työn tulos. Sotaveteraanit, rintamanaiset ja lotat olivat 1980-luvulta lähtien suorittaneet jääkäri liikkeen, vapaussotaan, suojeluskunta- ja lottatoimintaan sekä erityisesti viime sotiimme liittyvän esineistön keräystä tavoitteenaan pysyvän maanpuolustusaiheisen näyttelyn tai museon aikaansaaminen Vaasaan. Viime vuosisadan lopun lähestyessä hankkeen vetäjät kuitenkin katsoivat, että heidän voimansa eivät pitkään riittäisi näyttelytoiminnan ylläpitoon. He kääntyivät asiassa Pohjanmaan Maanpuolustuskillan puoleen, joka ottikin vastuulleen tehtävän organisoinnin ja käytännön toteutuksen. Hanke sopi hyvin killan osittain muuttuneeseen tehtäväkuvaan. Viestikapulan vaihto sujui kätevästi, sillä keräyshanketta johtanut Vasa Krigsveterandistrikt – Vaasan Sotaveteraanipiiri rf:n puheenjohtaja **Holger Strandberg** oli toiminut vuoteen 1997 asti myös Pohjanmaan Maanpuolustuskillan puheenjohtajana.

Museohanketta voitiin ryhtyä toteuttamaan, kun Harry Schauman Stiftelse luovutti vastikkeetta killan käyttöön n. 250 m² kellaritilaa entisestä Suomen Pankin Vaasan konttorista, Kirkkopuistikko 22 A. Tila oli ”raakaa” kellaritilaa, jota ryhdyttiin kunnostamaan museotarkoitukseen. Rakennustyössä tarvittava materiaali saatiin pääosin lahjoituksina, ja työt tehtiin talkoilla, suorittajina sotaveteraanit ja entiset sotilaspojat. Lotat ja rintamanaiset osallistuivat esineistön (erityisesti pukujen ja muiden tekstiilien) kunnostus- ja huoltotöihin. Kalusteet saatiin pääosin lahjoituksina, joko valmiina tai materiaaleina, jossain määrin turvauduttiin myös ostoihin. Harry Schauman Stiftelsen luovuttua omistuksistaan kiinteistöissä museo on jatkanut tiloissa taloyhtiön vuokralaisena.

Tammisunnuntaina 29.1.1999 yleisölle avattu Vaasan Sotaveteraanimuseo on syntyhistoriansa perusteella elävä sotaveteraanien muistomerkki: käynnistysvaiheen kokoelma ja näyttelytilan kuntoon saattaminen ovat pääosin heidän työnsä tulosta. Monet killan veteraanijäsenet olivat vielä pitkään mukana museon toiminnassa, näyttelytoiminnan kehittämisessä ja oppaina.

■ Suomen lippuna keväällä 1918 käytetyllä Leijonalipulla on mielenkiintoinen syntyhistoria: kaksi kaskislaista ompelijaneitiä ompelivat sen yhdessä yössä vapaussoturien hautajaisiin.

■ Sodanaikaista ilmapuolustusta ja ilmavoimia käsitelleen vuoden 2015 erikoisnäyttelyn avajaisyleisöä. Monen katseet kohdistuvat esillä olleeseen Junkers Ju 88 A-4 -pommittajan lentokykyiseen pienoismalliin (mittakaava 1:10).

Pysyvä perusnäyttely

Museon perusnäyttelyssä on esillä aseita, pukuja, karttoja, kuvia, veteraanien kunniamerkkejä, taistelupaikkojen (Summa, Tienhaara) sekä alusten ja lentokoneiden pienoismalleja, lippuja, huonekaluja, puhdetöitä yms. – kaikkiaan n. 2 500 esinettä (vajaa puolet koko esineistöstä). Joukossa on todellisia harvinaisuuksia, mm. kahden kaskislaisneidin yhtenä yönä vapaussodan aikana ompelema upea Leijonalippu, Suomen sodan aikainen rumpu (tuttu **Edelfeldtin** maalauksesta *Porilaisten marssi*), Lotta Svärd-ryijy, lottien täydellinen kenttäastiasto jne. Museon kunniamerkkikokoelma on varsin mittava. Maininnan ansaitsee myös sotilaspoikien rakentama aidontuntuinen, aidoin rintamaesinein sisustettu rintamakorsu. Esineistöä museoon karttuu jatkuvasti, asialla ovat nyt veteraanien jälkeläiset ja militarian harrastajat. Aseita, erityisesti järeämpiä (kone- ja pikakiväärit, kranaatinheitin) on myös ostettu Puolustusvoimilta.

Perusnäyttelyn aineisto on esillä kronologisessa järjestyksessä niin, että näyttely alkaa autonomian ajan aktivistitoiminnasta ja esittelee itsenäiseen Suomeen tähtäävien järjestöjen synnyin ja toiminnan: jääkäreillä, suo-

jeluskuntajärjestöllä ja Lotta Svärdillä on kaikilla omat pienet osastonsa. Pääosa näyttelystä esittelee viime sotiemme aikaa, niin tapahtumia rintamalla kuin kotirintamallakin, esimerkiksi Vaasan talvisodan aikaisista pommituksista on runsaasti materiaalia.

Vuosittain vaihtuvia erikoisnäyttelyitä

Museon perustamisesta lähtien perusnäyttelyä täydentämään on rakennettu erikoisnäyttelyitä, joihin on hankittu materiaalia omien kokoelmien lisäksi eri yhteistyötahoilta. Ensimmäinen erikoisnäyttely v. 2001 käsittelee Lotta Svärd -järjestöä. Tämän jälkeisiä erikoisnäyttelyitä, yhteensä n. 20, ovat olleet mm. Tykistö-näyttely v. 2004, Vaasa varuskuntakaupunkina v. 2006, Suomen lippu 90 vuotta v. 2008, Merenkurkun jäätie 17.2–25.3.1940 v. 2010, Pohjalaisveteraanien kunniamerkit v. 2011, Kaukopartio toiminta v. 2013, Rannikko- ja meripuolustus 1939–1945 v. 2014, Suomen ilmavoimat ja ilmapuolustus 1918–1945 v. 2015 ja Suomen sotakorvaukset Neuvostoliitolle 1944–1952 v. 2016. Erikoisnäyttelyihin on usein liittynyt näyttelyjä täydentäviä asiantuntijaluentoja.

Viimeisimmät erikoisnäyttelyt on toteutettu yhteistyössä Kansallisarkiston kanssa. Kansallisarkisto tuotti satavuotisen itsenäisyytemme ja oman toimintansa 200-vuotisjuhluvuoden kunniaksi neliosaisen näyttelysarjan Pro Finlandia, missä Suomen itsenäistymiskehitystä on tarkasteltu eri maiden näkökulmista. Kuhunkin näyttelyyn liittyy seinämuotoinen kiertonäyttely ja näyttelykirja. Vaasan Sotaveteraanimuseo on sanut nämä kiertonäyttelyt erikoisnäyttelyikseen. Viimeisin osa IV on esillä tänä keväänä, se avattiin Tammisunnuntaina 27.1.2019 museon 20-vuotisjuhlallisuuksien osana. Avauksen – samoin kuin aikaisempienkin Pro Finlandia näyttelyiden avauksen – suoritti Kansallisarkiston pääjohtaja, valtionarkistonhoitaja **Jussi Nuorteva**.

Museo on löytänyt yleisönsä

Museota on mahdollista pitää avoimena talvikuukausina vain sunnuntaisin vapaaehtoisvoimin. Kesäkuukausiksi on voitu palkata kokenut ja maanpuolustuksesta sekä maamme historiasta kiinnostunut opiskelija museon palvelukseen, jolloin museo on ollut avoimena viitenä päivänä viikossa. Lisäksi ryhmille pyritään löytämään vierailuaika myös normaalien aukioloaikojen ulkopuolelta. Museon yli 2 000:een nouseva vuotuinen kävijämäärä välittää perinnetietoa ja maamme maanpuolustushistoriaa tehokkaasti. Vilkastunut matkustajaläivaliikenne Vaasan ja Uumajan välillä on tuonut parina viime kesänä runsaasti myös ruotsalaisia ja norjalaisia museokävijöitä. Erityisen ylpeitä olemme siitä, että kävijöiden joukossa on ollut parhaimmillaan 30 koululuokkaa vuodessa. Tämä merkitsee, että tällöin on 500–600 nuorta saanut museoomme tutustumalla havainnollisen kuvan maamme historiasta viime vuosisadan alkuvuosikymmeniltä, erityisesti sotien aikaisilta kohtalon vuosilta.